

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Sancti Gregorii Moralis Expositionis In Beatum Iob, Liber Vigesimo
Qvintvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74915)

S ANCTI GREGORII
MORALIS EXPOSITIONIS
IN BEATVM IOB,
LIBER VIGESIMVS QVINTVS.

Quod personam hominis Deus non accipiat, & oppressores pauperum in tremendo iudicio non agnoscat.

CAPUT I.

IPSA humanæ compunctionis qualitas indicat, quàm longè rebus ceteris præstat. Nam collata homini ratio asserit, quantum omnia quæ vel vita, vel sensu, vel ratione carent, natura rationalis antecedit. Et tamen, quia ab internis atque invisibilibus oculos claudimus, & visibilibus pascimus, plerumque hominem non ex eo quod ipse est, sed ex his quæ circa ipsum sunt, veneramur. Cumque non intuemur quid ipse sit, sed quid possit in acceptione personarum, non ex personis, sed ex rebus adjacentibus ducimur. Sicque fit, ut is quoque apud nos intus in despectionem veniat, qui foris honoratur: quia dum pro his quæ circa illum sunt, honorabilis habetur, rebus suis in examine nostro postponitur. Sed omnipotens Deus vitam hominum ex sola qualitate interrogat meritum; & sæpe inde plus punit, unde hîc majora ad ministerium contulit, Veritate attestante, quæ ait: *Cui multum datum est, multum quæretur ab eo.* Unde bene nunc per Eliu dicitur: *[Qui non accipit personam principum, nec cognovit tyrannum, cum disceptaret contra pauperem.]* Potest autem per principem vel tyrannum, quisque superbus intelligi: per pauperem verò humilis designari. Tyrannum ergo disceptantem contra pauperem non cognoscit, quia superbos omnes vitam nunc humilium deprimentes, in iudicio necesse se perhibet, dicens: *Nescio vos, unde sitis.* Et quia sic potenter cum vult destruit, sicut cum voluit potenter creavit.

Quod subita & huius manu.

CAPUT II.

Opus enim manuum eius sunt universi, mox subditur: *[Subito morientur, & in nocte curvabuntur populi, & pertransibunt.]* Quilibet serò de hac vita tollantur iniqui, subito & repente tolluntur: quia finem suum cogitando prævidere nesciunt. Subitum est homini, quod ante cogitare non potuit. Subitò dives ille stultus raptus est, qui horrea quæ præparabat, deseruit, & inferni locum quem non prævidebat, invenit. Ad aliud exercebat animam per cogitationem, sed ad aliud emisit per sententiam: aliud dum viveret contemplatus est; aliud dum moreretur expertus. Reliquit enim diu tractata temporalia, & inopinata invenit æterna. Unde ei propter hanc ignorantiæ cæcitate suæ bene per divinam sententiam dicitur: *Hac nocte repetunt animam tuam à te.* In nocte quippe ablata est, quæ in obscuritate est cordis amissa. In nocte ablata est, quæ considerationis lucem habere

A noluit, ut quod poterat pati prævideret. Unde bene discipulis futura cogitantibus Paulus Apostolus dicit: *Vos autem fratres, non estis in tenebris, ut vos 1. Thess. dies illa tamquam fur comprehendat. Omnes enim vos filii lucis estis, & filii dies: non sumus noctis neque tenebrarum.* Dies enim exitus tamquam fur in nocte comprehendit, quando stultorum animas futura non prævidentes eiecit. Unde hîc quoque aptè subjungitur: *[Et in media nocte curvabuntur populi, & pertransibunt.]* In media nocte curvati pertransibunt, qui obscuritate suæ negligentia humiliati rapiuntur. Tunc curvabuntur per sententiam iudicis, qui nunc curvari negligunt per humilitatem cordis. Electi autem ne inviti curventur in morte, sponte curvantur in humilitate. Unde sanctæ Ecclesiæ de conversa prole persecutorum dicitur: *Venient curvi filii eorum, qui humiliaverunt te.* Et bene morientibus populis non ait: *Transibunt, sed pertransibunt:* quia etiam vivendo temporaliter, quotidie ad finem tendimus, & præsentem vitam quasi quamdam viam subigendo transimus. Hoc ipsum enim morituros vivere, quasi ad mortem ire est. Et quot dies vitæ peragimus, quasi in itinere ad locum propositum tot passibus propinquamus. Ipsa quippe augmenta, detrimenta sunt temporum: quia vitæ nostræ spatia quanta esse cœperint, incipiunt jam tanta non esse. Primus verò homo ita conditus fuit, ut manente illo, decederent tempora, ne cum temporibus ipse transiret. Stabat enim momentis decurrentibus: quia nequaquam ad vitæ terminum per dierum incrementa tendebat. Stabat tantò robustius, quanto semper stanti * ardentius in hærebat. At ubi vetitum contigit, mox offenso creatore cœpit ire cum tempore. Statu videlicet immortalitatis amisso, cursus eum mortalitatis absorbit. Et dum juventute ad senium, senio traheretur ad mortem, transeundo didicit, stando quid fuit. Cujus nos quia de propagine nascimur, radicis amaritudinem quasi in virgulto retinemus. Nam quia ex illo originem ducimus, ejus, cursum nascendo fortimur, eo ipso quotidiano momento quo vivimus, in effante à vita transeamus, & vivendi nobis spatium unde cresco creditur, inde decrescat. Quia ergo ad summam moriendi quotidie tendimus per incrementa vivendi, bene de morientibus nequaquam, transibunt, dicitur, sed *[pertransibunt:]* quia transeunt etiam dum vivunt, sed pertranseunt dum moriuntur. Sequitur.

Quod dum patientia Dei peccatores ad penitentiam expectat, ipsi contemnes, & rapientis diaboli non vident manum, & violentia malitia violenter trahuntur in gehennam.

CAPUT III.

ET auferent violentum absque manu. Subaudi, divina iudicia. Absque manu verò auferent eum, qui manu violentus fuit. Absque manu auferent: quia videlicet subito exitu urgente inveniunt.

Y y ij

sibiliter rapitur, qui visibiliter rapiebat. Vidit ipse A
 quos rapuit; sed quis illum in morte rapiat non videt. Abique manu ergo violentus aufertur: quia & raptorem suum non intuetur, & tamen ducitur. Quem tantò sequitur districtior sententia, quantò peccanti ei magna est patientia prorogata: quia divina severitas eò iniquum acrius punit, quò diutius pertulit. Sæpe verò evenit, ut dum peccatores superna clementia expectat, in majorem cordis cæcitatē prosiliant. Unde scriptum est: *An ignoras, quia benignitas Dei ad penitentiam te adducit? Tu autem secundum duritiam tuam & cor impenitens, thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis iusti iudicii Dei.* Et ecce dum violentus quisque quos valuerit rapit, dum invalidos opprimit, & dum diu omne quod nequiter concupiscit, exercet; quia B
 non subito percussit, sed ejus in finem pœna differtur, nequissima ejus actio à Deo videri non creditur. Unde aptè postquam ejus narravit interitum, illico de Domino adjungit, dicens: *(Oculi enim ejus super vias hominum, & omnes gressus eorum considerat.)* Tunc enim nequaquam considerare credebatur, quando violentus iste omne malum quod poterat, inultè perpetrabat. Aestimabatur Deus injustè acta non cernere, quia differebat justè damnare; & magna ejus patientia, quasi quædam negligentia putabatur. Iniquus quoque ipse toties se in peccatis suis non videri à Deo credit, quoties inultè peccavit. Cui per quemdam sapientem dicitur: *Ne dicas, peccavi, & quid accidit mihi triste?* Emendare non vult nequitiam, pro qua dignam non pertulit pœnam: & quò piè expectatus est, eò est ad peccandum nequiter instigatus; & patientia superna longanimitatem despiciens, unde corrigere culpam suam debuit, inde cumulavit; sicut per eundem Job dicitur: *Dedit ei Deus locum penitentia, & ille abutitur eo in superbia.* Sæpe etiam, quia pœnam quam meretur, repente non suscipit, hoc ipsum Deo non æstimat displicere quod facit. Eat itaque nunc, & ad quolibet blasphemias præsumendo prorumpat: voluptatum suarum nequitas impleat, aliena rapiat, innocentium oppressione fatietur: & qua necdum percussit, vias suas à Domino aut non videri æstimet; aut, quod pejus est, approbari. Veniet profectò, veniet æterna & repentina percussio; & tunc cognoscet à Deo cuncta conspici, quando se improvviso exitu viderit pro cunctorum retributione damnari. Tunc in pœna sua oculos aperiet, quos diu tenuit clausos in culpa. Tunc considerasse omnia verum judicem sentiet, quando malorum suorum meritum jam evadere sentiendo non possit. Iniquus ergo qui diu expectatus est, idcirco est repente sublatus, quia *[oculi Domini super vias hominum, & omnes gressus eorum considerat.]* Ac si diceret: *Quia ea quæ diu patienter conspiciat, quandoque inulta non deserit.* Nam ecce subito violentum rapuit, & mala ejus quæ expectando pertulit, animadvertendo resecauit. Nemo igitur dicat humana facta Deum non cernere, cum iniquum quempiam iniquitates suas liberè prospiciat cumulare. Subitò enim tollitur, qui diu toleratur. Gressus verò hominum vocat, vel singulas operationes, quibus innititur; vel alternantes motus intimæ cogitationis, quibus quasi passibus, vel longè à Domino recedimus, vel piè Domino propinquamus. Ad Deum enim quasi tot gressibus mens accedit, quot bonis motibus proficit. Et rursus tot gressibus longè fit, quot malis cogitationibus decrescit. Unde plerumque contingit, ut necdum procedat in opere motus mentis, & tamen perfecta jam culpa sit ex ipso reatu cogitationis, sicut scriptum est: *Manus in manu non erit innocens malus.* Manus enim manui jungi solet, quando quiescit in otio, & nullus eam usus laboris exercet. *Manus ergo in manu non erit innocens malus.* Ac si diceret: Et cum manus cessat ab iniquo

opere, malus tamen non est innocens per cogitationem. Quia ergo novimus, quòd districtè omnia non solum facta, sed saltem cogitata pensentur; quid facimus de ingressu mali operis, si sic subtiliter Deus judicat gressus cordis? Ecce occulta mentis nostræ itinera nullus hominum videt, & tamen ante Dei oculos tot gressus ponimus, quot affectus movemus. Toties ante illum labimur, quoties à recto itinere infirmæ cogitationis pede claudicamus. Nisi enim in conspectu ejus iste assiduus nostrarum mentium lapsus increseret, per Prophetam scilicet non clamaret: *Auferite malum cogitationum vestrarum ab oculis meis.* Hæc nimirum dicens, vim cooperatæ nostræ malitiæ quasi ferre se non posse testatur. Quæ cooperata illi esse non potest: quia videlicet importunè ejus conspectui ingeritur, quidquid à nobis illicitum occultè cogitatur. *Omnia enim, sicut scriptum est, nuda & aperta sunt oculis ejus.* Unde hinc quoque aptè subjungitur.

Quòd nihil Deus ignorat, nihil obliviscitur, ut ab ejus judicio aliquis possit abscondi.

CAPUT IV.

Non sunt tenebræ, & non est umbra mortis, ut abscondantur ibi qui operantur iniquitatem.] Quid per tenebras, nisi ignorantiam; & quid per umbram mortis, nisi oblivionem studuit designare? De quorundam quippe ignorantia dicitur: *Tenebris obscuratum habentes intellectum.* Et rursus de oblivione quæ in morte contingit, scriptum est: *In illa die peribunt omnes cogitationes eorum.* Quia ergo per mortem funditus oblivioni traditur quidquid vivendo cogitatur, quasi quædam umbra mortis oblivio est. Sicut enim agit mors interveniens, non esse quod fuit in vita, ita interveniens agit oblivio, non esse quod fuit in memoria. Rectè itaque umbra ejus dicitur: quia velut de ipsa exprimitur, dum vim illius fopendo sensus imitatur. Deus autem quia mala hominum nec cogitata ignorat, nec perpetrata obliviscitur, nisi ab ejus oculis penitendo deleantur, congruè dictum est: *Non sunt tenebræ, & non est umbra mortis, ut abscondantur ibi qui operantur iniquitatem.*] Ac si diceret: Idcirco ejus judicio nullus absconditur, quia nullatenus potest aut non videre quod facimus, aut oblivisci quod videt. Quamvis intelligi tenebræ, vel umbra mortis, etiam aliter possunt. Omnis namque immutatio velut quædam mortis imitatio est. Id enim quod mutat, quasi ab eo quod erat interficit: ut desinat esse quod fuit, & incipiat esse quod non fuit. Lumen igitur verum, & creator videlicet noster, quia nulla mutabilitatis vicissitudine tenebrescit, nullis naturæ suæ defectibus obumbratur, sed ejus esse sine mutabilitate fulgere est, tenebræ vel umbra mortis dicitur ei non inesse. Unde aliàs scriptum est: *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.* Et unde rursus Paulus Apostolus dicit: *Qui solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem.* Sed cum cuncti novimus, quòd & humana anima & angelici spiritus sint immortales instituti, cur ab Apostolo solus Deus immortalitatem habere perhibetur, nisi quia solus Deus verè non moritur, qui solus numquam mutatur? Humana quippe anima in lapsum non caderet, si mutabilis non fuisset; quæ à paradisi quoque gaudiis expulsa, si mutabilis non esset, ad vitam numquam rediret. In hoc ipso verò quòd ad vitam redire nititur, defectus suos cogitur alternante semper mutabilitate tolerare. Quia ergo ex nihilo est condita, ex se nihilominus infra se tendit, nisi ad boni desiderii statum, artificis sui manu teneatur. Ex eo itaque quòd creatura est, deorum ire habet. Virtute namque propria in præceptis posse se ire considerat, sed ad creatorem suum amoris

Rom. 2. 4

Ecclesi. 5.

Job 24. 4

31

Prov. 11.

4

Esa. 1. 6

Hebr. 4.

d

Ephes. 4.

e

Psal. 145. 4

4

Iacob. 1. 6

1. Tim. 6.

c. 5.

manu se retinet, ne cadat, quousque ad immutabilitatem transeat; & eò verè immortaliter, quò immutabiliter vivat. Ipsi quoque angelici spiritus mutabiles ex natura sunt conditi, quatenus aut sua sponte caderent, aut ex arbitrio starent. Sed quia humiliter elegerunt ei inharere, à quo creati sunt, hanc ipsam in se mutabilitatem suam standi jam immutabilitate vicerunt: ut hoc ipsam meritò transcenderent, quòd naturæ suæ ordine mutabilitati subsesse potuissent. Quia ergo solius divinæ naturæ est umbras ignorantiae mutabilitatisque non pati, dicatur rectè, [*Non sunt tenebrae, & non est umbra mortis, ut abscondantur ibi qui operantur iniquitatem.*] Lux enim aeterna, quæ Deus est, quantò immutabiliter fulget, tantò penetrabiliter videt; & neque occulta nescit, quia cuncta penetrat, neque penetrata obliviscitur, quia incommutabilis curat. Proinde quoties indignum aliquid corde concipimus, toties in luce peccamus: quia ipsa nobis & non sibi presentibus præsto est, & perversè gradientes in ipsam impingimur, à qua per meritum longè sumus. Cùm verò nos videri non credimus, in sole clausos oculos tenemus. Illum videlicet nobis abscondimus, non nos illi. Nunc ergo dum possumus, à conspectu aeterni iudicis & malè cogitata, & prius perpetrata deleamus: revocemus ante oculos cordis quidquid perversè egimus per nequitiam presumptionis. Nihil sibi nostra blandiatur infirmitas, atque in his quæ recolit, semetipsam delicatè non palpet, sed quantò sibi mali sit conscia, tantò in se benigniùs sic severa: proponat contra se futurum iudicium, & quæque in se sentit districtè ferienda per sententiam iudicis, hæc in se piè feriat per penitentiam conversionis. Unde aptè postquam violenti huius pœna descripta est, sequitur.

Quod nemo post mortem ad illud iudicium reduci possit, de quo Apostolus ait: Si nosmetipsos iudicaverimus, non utique iudicabimur.

CAPUT VI.

Nequè enim ultra in hominis potestate est, ut veniat ad Deum in iudicium. Versus iste tantò majore disputatione indiget, quantò hoc quod dicitur, si negligitur, acriùs dolet. Hic nimirum non illud iudicium designatur, quod per æternam retributionem punit, sed quod mente conceptum per conversationem diluit. Ad illud quippe venire non desiderat, quisquis se per illud damnari formidat. Dum ergo dicitur: [*Neque enim ultra in hominis potestate est, ut veniat ad Deum in iudicium;*] profectò ostenditur esse quoddam iudicium, quod quandoque etiam à damnatis ac reprobis desideretur. Et quod est illud, nisi hoc, de quo Paulus Apostolus dicit: *Si nosmetipsos iudicaverimus, non utique iudicabimur?* & de quo per Prophetam dicitur: *Non est iudicium in gressibus eorum:* & de quo David ait: *Honor regis iudicium diligit:* videlicet qui jam Deum honorat ex fide, sollicitè iudicet quid ei debeat in operatione. Unde rursum scriptum est: *Iudicare coram Domino, & expecta eum.* Coram Domino scilicet iudicatur, qui corde Dominum conspiciat, & actus suos sub ejus præsentia, sollicita inquisitione discernit. Quem tantò quis securiùs expectat, quantò quotidie vitam suam suspectus examinat. Qui enim ad extremum ejus iudicium venit, non jam coram illo, sed ab illo iudicatur. De hoc quoque mentis iudicio obliviscenti animæ per Prophetam Dominus dicit: *Reduc me in memoriam, ut iudicemur simul: narra si quid habes, ut justificeris.*

Quod in iudicio mentis nullum causa ministerium desit; ubi & conscientia accusat, & ratio iudicat.

CAPUT VI.

DEBET enim uniuscujusque mens & causas suas apud Dominum, & causas Domini contra se sollicita inquisitione discutere: debet cautè pensare, vel quæ ab eo bona perceperit, vel quæ mala bonis illius perversè vivendo responderit. Quod electi quidem quotidie facere omnino non cessant. Unde bene Salomon ait: *Cogitationes iustorum, iudicia.* Accedunt enim ad secretarium iudicis intra finem cordis: considerant quàm districtè quandoque feriat, qui diu patienter expectat: metuunt in his, quæ se egisse meminere, & puniunt flendo, quod perpetrare se intelligunt: timent subtilia Dei iudicia, etiam de his, quæ in semetipsis intelligere fortasse non possunt. Vident enim videri divinitus, quod ipsi in se per humanitatem non vident: conspiciunt districtum iudicem, qui quò tardiùs venit, eò severiùs percussit: sanctorum etiam patrum residerere conventum cum eo pariter contemplantur, eorumque vel exempla, vel dicta se contempnisse reprehendunt, atque in hoc secreto interioris iudicii ipsa mentis suæ executione restricti penitendo feriant, quod superbiendo commiserunt. Ibi namque adversum se quidquid se impugnat, enumerant: ibi ante oculos suos omne quod desceant, coarcevant: ibi quidquid per iram districti iudicis decerni possit, intuentur: ibi tot patiuntur supplicia, quot pati timent; nec deest in hoc iudicio mente concepto, omne ministerium, quod punire reos suos plenius debeat. Nam conscientia accusat, ratio iudicat, timor ligat, dolor exerceat. Quod iudicium eò certius punit, quò interius sævit: quia videlicet ab exterioribus non accedit. Unusquisque enim cùm causam huius examinis contra se aggredi cœperit, ipse est actor, qui exhibet: ipse reus, qui exhibetur: odit se, qualem fuisse se meminit, & ipse qui est, per semetipsum insequitur illum qui fuit; atque ab ipso homine adversus semetipsum fit quædam rixa in animo, parturienti pacem cum Deo. Hanc cordis rixam Dominus requirebat, cùm per Prophetam diceret: *Attendi & auscultavi, nemo quod bonum est loquitur, nullus est qui agat penitentiam super peccato suo, dicens, Quid feci?* Ita cordis humani rixa placata est, cùm Prophetæ suo de Achab rege semetipsum reprehendente loqueretur, dicens: *Vidisti Achab humiliatum coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius.* Quia ergo nunc in potestate est, internum mentis nostræ contra nos subire iudicium, recognoscendo accusemus nosmetipsos, & quales fuimus penitendo torqueamus: non cessemus dum licet iudicare quod fecimus, audiamus cautè quod dicitur: [*Neque enim ultra in hominis potestate est, ut veniat ad Deum in iudicium.*] Reproborum namque esse proprium solet, semper prava agere, & nunquam quæ egerint, retractare. Omne enim quod faciunt, caeca mente pertranseunt, factumque suum nisi cùm puniri fuerint, non agnoscunt. At contra electorum est, actus suos quotidie ab ipso cogitationis fonte discutere, & omne quod turbidum profuit, ab intimis exficcare. Sicut enim non sentimus quomodo crescunt membra, proficit corpus, mutatur species, nigredo capillorum albescit in canis (hæc quippe omnia nobis nescientibus aguntur in nobis:) ita mens nostra per momenta vivendi ipso curarum usu à semetipsa permutatur, & non agnoscimus, nisi vigilantia custodia ad interiora nostra residentes, profectus nostros quotidie defectusque pensamus. Hoc ipsum enim in hac mortali vita consistere, quasi ad vetustatem ire est, &

Vat. c. nam M. f. i. addit accepit ex visione rectoris sui in se ipis sine defectu persistere. Ex eo tamen eis standi ars mira conficitur, quo dū sciunt quid de propria positione possunt, considerant rectoris sui gubernationi quid debent. Et quantum facilius sentiunt, se posse mutabiliter labi, tantò se ad amorem rectoris sui arctius ne labantur adstringunt. Positione propria ad præcepta posse se cognoſcunt, sed ad creatorem suum a mortis manu se retinet, ne cadant. Hanc ipsam 6. I. Cor. 11. Eſa. 19. b. Psal. 98. Tob. 34. d. Eſa. 43. c.

Hier. 8. c. Quia 3. Reg. 21. g. 7.

cū indiffusa mens relinquitur, in quodam senio corporis sopitur: quia sui negligens, propositum robur insensibiliter perdens, à forma prioris fortitudinis dum nescit, senescit. Unde & per Prophetam sub Ephraim specie dicitur: *Comederunt alieni robur ejus, & nescivit: sed & cani effusi sunt in eo, & ipse ignoravit.* Cū verò semetipsum quærat, & subtiliter pœnitendo se discit; ab ipsa hac vetustate sua lota lacrymis, & mœrore incensa renovatur, & quæ jam pœne inveterata * frixerat, per ministrata interni amoris studia novum calet. Unde Paulus Apostolus usu mortalis vitæ veteralescentes discipulos admonet, dicens: *Renovamini spiritu mentis vestre.*

Quid sit quod per Moysen dicitur: Ignis in altari semper ardebit, quem sacerdos nutrit, subjiciens mane ligna per singulos dies: & quod patrum exempla ad formam bene vivendi multum nos adjuvent.

CAPUT VII.

SED ad hæc agenda valde exempla patrum & sacri eloqui præcepta nos adjuvant. Si enim sanctorum opera inspiciamus, & divinis iustionibus aurem præbimus, alia nos contemplata, alia audita succendunt, & cor nostrum torpore non constringitur, dum imitatione provocatur. Unde bene ad Moysen dicitur: *Ignis in altari semper ardebit, quem nutrit sacerdos, subjiciens mane ligna per singulos dies.* Altare quippe Dei, est cor nostrum, in quo jubetur ignis semper ardere: quia necesse est ex illo ad Dominum charitatis flammam indefinenter accendere. Cui per singulos dies sacerdos ligna subjiciat, ne extingatur. Omnis enim Christi fide præditus, membrum utique summi sacerdotis effectus est, sicut cunctis fidelibus Petrus Apostolus dicit: *Vos autem genus electum, regale sacerdotium.* Et sicut Joannes Apostolus dicit: *Fecisti nos Deo nostro regnum & sacerdotes.* Sacerdos ergo in altari ignem nutriens, quotidie ligna subjiciat, id est, fidelis quisque, ne in eo charitatis flamma deficiat, in corde suo tam exempla præcedentium, quam sacre Scripturæ testimonia congerere non desistat. Nam quasi quædam fomenta igni dare, est in excitatione charitatis vel exempla patrum, vel præcepta Dominica ministrare. Quia etenim interna novitas nostra, ipsa quotidie hujus vitæ conversatione veterascit, ignis iste adhibitis lignis nutriendus est: ut dum per ulum se nostræ vetustatis extenuat, per patrum testimonia & exempla reviviscat. Et bene illic præcipitur, ut mane ligna per dies singulos congerantur. Hæc quippe non fiunt, nisi cū nox cæcitatatis extinguitur. Vel certè, quia mane prima pars diei est, postpositis cogitationibus vitæ præsentis, hoc primo loco quisque fidelium cogitet, ut quod in se jamque quasi deficit, quibus valet nibus studium charitatis inflammet. Ignis enim iste in altari Domini, id est, in corde nostro citius extinguitur, nisi solerter adhibitis exemplis patrum & Dominicis testimoniis reparatur. Bene autem illic subjungitur: *Et imposito holocausto de super adolebit adipēs pacificorum.* Nam quisquis in se ignem hunc charitatis accendit, semetipsum utique holocaustum de super imponit: quia omne vitium, quod in se malè vivebat, exurit. Cū enim cogitationum suarum interna considerat, & vitam reprobam per immutationis gladium mactat; in ara se sui cordis imposuit, & igne charitatis incendit. De qua hostia pacificorum adipēs redolent; quia interna novæ charitatis impinguatō pacem inter nos & Deum faciens, odorem de nobis suavissimum reddit. Quia verò eadem charitas in cordibus electorum inextinguibilis manet, aptè illic subditur: *Ignis est iste perpernus qui nunquam deficiet de altari.* Numquam profectò de al-

Atari ignis iste deficiet; quia etiam post hanc vitam eorum mentibus fervor charitatis accrescit. Eterna quippe contemplatione agitur, ut omnipotens Deus quò magis visus fuerit, eò amplius diligatur. Quòd autem divinis admonitionibus & præcedentium exemplis adjuti, de hujus vitæ profundo liberamur, bene etiam per Prophetam Hieremiam in puteum missum signatum est, qui ut levetur ex puteo, funes ad eum & panni veteres deponuntur. Quid enim funibus, nisi præcepta Dominica figurantur? Quæ quia nos in mala operatione positos, & convincunt, & eripiunt, quasi ligant & trahunt, coarctant & levant. Sed ne ligatus his funibus dum trahitur, incidatur, simul etiam panni veteres deponuntur: quia ne divina præcepta nos terreat, antiquorum patrum nos exempla confortant: & ex eorum comparatione facere nos posse præsumimus, quod ex nostra imbecillitate formidamus. Si ergo levari de hoc profundo festinamus, ligemur funibus, id est, præceptis Dominicis adstringamur. Inter sint etiam panni veteres, cum quibus melius teneantur funes; id est, præcedentium confortemur exemplis, ne infirmos nos ac timidus præcepta subtilia vulnerent, dum levant. Quasi quosdam pannos veteres Paulus Apostolus subjungebat, cū levandis discipulis suis, præceptis spiritalibus exempla veterum commodaret, dicens: *Iusti ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres: lapidati sunt, scissi sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt.* Et paulò post: *Habentes itaque tantam impositam nubem testimonii, deponentes omne pondus, & circumstantes nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen.* Et iterum: *Memento præpositorum verborum, qui vobis locuti sunt verbum Dei; quorum intuentes exitum conversationis, imitamini fidem. Superius videlicet, dum spiritalia præcepta loqueretur, quasi funes miserat, postmodum verò memrans exempla majorum, quasi veteres pannos adhibebat. Excitati ergo tot vocibus præceptorum, adjuti tot comparationibus exemplorum, ad corda nostra redeamus, discutiamus omne quod agimus, & quidquid in nobis divinæ rectitudinis regulam offendit, acculemus: ut apud districtum iudicem ipsa nos accusatio excuset. In hoc enim mentis nostre iudicio tantò citius absolvimur, quantò nos districtius reos tenemus. Nec ad hæc agenda prætermittenda sunt tempora, quibus vacat: quia ad hæc agenda post hujus vitæ tempora non vacat. Vacuè quippe non dicitur: [*Neque enim ultra in hominis potestate est, ut veniat ad Deum in iudicium.*] Idcirco namque memoramus quòd tunc non possumus, ne nunc quod possumus negligamus. Sed ecce negotia occupant: quæ nobis incessanter apposita, à considerandis nobismetipsis mentis nostræ oculum declinant. In istis namque visibilibus, quæ intuetur cor nostrum, extra se spargitur: & quid de se intrinsecus agatur, obliviscitur, dum extrinsecus occupatur. Divina autem vox terribilibus sententiis suis quasi quibusdam clavis illud pungit, ut evigilet: ut homo occulta super se iudicia, quæ pressus torpore dissimulat, terrore saltem pulsatus expavescat. Ut enim superius diximus, ipso usu vitæ veteris mens malè assueta deprimitur, & in hæc quæ spectat exterius, quasi dormiens sopitur: qui postquam semel se ad appetenda visibilia foras fudit, à contemplandis invisibilibus intus evanuit. Unde nunc necesse est, ut quæ per visibilia spargitur, de invisibilibus iudiciis feriat: & quia in iis se exterioribus malè delectata prostravit, saltem percussa requirat, quod deseruit. Ecce autem Scriptura sacra terrore quodam torpentia corda transfigit, ne in his inhæreant, quæ exterius defluunt, sed quæ interiùs æterna perdidit. Indicat quid sententiis occultè decernitur, ne immoderate à nobis hæc publica cogitentur. Dicit quid super nos*

ose 7. c

* al. frigue. sat. Ephes. 4. f

Levit. 6. b

1. Pet. 3. b

apoc. 1. c

Levit. 6. b

ibid.

Hier. 3. c

Heb. 11. g

Heb. 12. a

Heb. 13. b

nos

nos agatur de nobis, ut ab hoc publico temporalita-
 tis, colligamus oculum cordis ad secretum interna
 dispositionis. Nam postquam multa narrata sunt de
 pœna malorum, subito inferunt occultum iudicium,
 quod piè super nos iusteque disponitur, quomodo
 alii perdunt quod tenere videbantur, & alii acci-
 piunt, quod alii ex meritis perdunt. Ait enim: [Con-
 teret multos & innumerabiles, & stare faciet alios pro
 eis.] Hoc quotidie agit. Sed quia adhuc finis par-
 tium utrarumque non cernitur, minus timetur.
 Numquam enim culpam suam reprobi nisi in pœna
 cognoscunt. Et quia pœna differtur, culpa despici-
 tur. Labuntur verò à statu iustitiæ, & locum vitæ il-
 lis cadentibus alii fortiuntur. Sed eò lapsum suum
 negligunt, quò interitum, qui se in æternum ma-
 neat, non attendunt. Si enim ad illud quod illic pas-
 suri sunt, oculos suos mitterent, hoc quod hic faci-
 unt, timerent. Cunctis autem liquet, quòd in illa
 extrema requisitione examen publicum facturus est
 omnipotens Deus: ut alios ad tormenta deferat,
 alios ad participationem regni cœlestis admitat. Sed
 hoc nunc secreto iudicio quotidie agit, quod tunc
 in publico demonstratur. Nam iuste ac misericordi-
 ter singulorum corda vel examinans, vel dispo-
 nens, alios in exteriora respuit, alios ad ea quæ
 sunt intrinsecus, trahit: hos accendit interna ap-
 petere, illos pro voluptatibus suis deserit exte-
 riora cogitare: horum mentem ad superna erig-
 git, illorum per superbiam in infimis desiderii
 mergit. Aliena autem corda humanis oculis clausa
 sunt, & nescitur qui repellitur: quia penetrare ne-
 queunt, quæ ab unoquoque cogitantur. Nam sæpe
 corde perverso, necdum processit usque ad effectum
 operis deliberatio cogitationis, & adhuc fortasse per
 habitum intus astringitur, qui jam mente foris va-
 gat. Sed talis quilibet iste tunc ante oculos interni
 iudicis cecidit, cum ab appetendis interioribus per
 desiderium exivit. Nonnumquam verò alii post malè
 operationis usum, ad spem cœlestem subito amore
 reviviscunt; & qui in perversa actione se sparserant,
 ad finem internæ retractionis semetipsos incre-
 pandò recolligunt. Hos adhuc respicientes homi-
 nes, quales dudum in opere noverant, tales putant.
 At contrà illi per districtæ considerationis examen,
 vitam suam qualem fuisse recolunt, insequuntur:
 sciturque quid fuerint, sed quid jam cœperint esse,
 nescitur. In hoc ergo utroque genere hominum sæ-
 pe contingit, ut & qui videntur stare humano iudi-
 cio, jam in conspectu æterni iudicis jaceant: & qui
 adhuc coram hominibus jacent, jam in conspectu
 æterni iudicis stent. Quis enim hominum æstimare
 potuisset, Judam vivendi sortem etiam post ministe-
 rium Apostolatus amittere? Et quis e contra latro-
 nem crederet causam vitæ etiam in ipso articulo
 mortis invenire? Occultus autem iudex præsidens,
 & utrorumque corda discernens, alterum piè statuit,
 alterum iuste confregit. Illum districtè exterius repu-
 lit, hunc introitus misericorditer traxit. Unde bene
 etiam per Prophetam casuros alios passionis suæ
 tempore, atque alios resurrecturos annuncians, ait,
 Potum meum cum fletu temperabam. Potus quippe ab
 exterioribus interioribus trahitur, fletus autem ab inter-
 ioribus exterioribus emanat. Potum ergo Domino cum
 fletu temperare, est alios ab exterioribus introitus
 trahere, alios ab interioribus in exteriora reprobare.

Quod superbi perdant quæ acceperunt, dum ex gratia
 intumescent; & humiles, quorum vita ex peccato
 contemptibilis erat, eorum loco per eandem gra-
 tiam sistantur.

CAPUT VIII.

Conteret ergo multos & innumerabiles, & stare
 faciet alios pro eis. Sicut autem superius dixi-
 mus, hæc contritio prius intus agit, ut post extrin-
 S. Greg. Tom. I.

A fecus ostendatur. Hac contritione nonnumquam ad-
 huc quorundam exteriora quasi sana sunt, sed jam
 interiora putruerunt. Scriptum namque est: Ante
 ruinam exaltatur cor. Ibi ergo feriuntur, ubi super-
 biunt. Unde scriptum est: Contrivi cor eorum forni-
 cans, & recedens à me. Interioribus enim fornicari, est
 exterioribus vitæ delectari. Magna autem contritio
 cordis est hæc eadem elatio superbientis. Eo quippe
 ipso ab integritate salutis corrumpitur, quò jactantia cu-
 justibet virtutis intumescit. Superbientes enim Deum
 despiciunt, & relicta creatoris sui gloria, propriam
 querunt. Quibus jam hoc ipsum cecidisse, est amissi-
 sa superioris sui potentia in se venisse. Conteruntur
 etiam, quia relictis cœlestibus terram querunt. Quæ
 autem major poterit esse contritio, quàm deserto
 creatore creaturam querere? desertis supernis gau-
 diis, infimis rebus inhiare? Unde bene per Prophe-
 tam dicitur: Humiliat autem peccatores usque ad
 terram. Amisissis enim cœlestibus, terrenum est omne
 quod sitiunt: & dum plus videri conantur, minus
 est quod appetunt. De quibus rectè per Hieremiam
 dictum est: Recedentes à te, in terra scribentur. At
 contrà de electis dicitur: Gaudete, quia nomina ve-
 stra scripta sunt in calis. Ista ergo contritio prius ser-
 pit in mente, ut postmodum procedat in opere: prius
 fundamenta cogitationis concutit, ut postmodum
 fabricam operationis allidat. Unde summà est curâ
 fatagendum, ut illic vitetur, ubi oritur. Scriptum
 namque est: Omni custodia serva cor tuum, quoniam
 ex ipso vita procedit. Et rursum scriptum est: Ex cor-
 de exeunt cogitationes mala. Intus ergo vigilandum
 est, ne mens dum extollitur, cadat. Intus fervemus
 omne, quod foris agimus. Si enim semel medullam
 cordis, elationis putredo consumpserit, citius cor-
 ruit cortex vacua externæ visionis. Notandum ve-
 rò est, quia dum aliis cadentibus ad standum alii so-
 lidari perhibentur, electorum numerus certus ac
 definitus ostenditur. Unde etiam Philadelphie Ec-
 clesie per Angelum dicitur: Tene quod habes, ne
 alius accipiat coronam tuam. Hac ergo sententia, qua
 narratur aliorum erigi, aliorum autem vita confrin-
 gi, & spes nutritur humilium, & elatio premitur
 superborum, dum & illi bona possunt amittere, de
 quibus superbiunt, & isti ea percipere, quæ quia non
 habebant, contemuntur. Formidemus igitur in his
 quæ accepimus, nec eos qui illa necdum affecti
 sunt, despiciamus. Quid enim sumus hodie, novi-
 mus: quid autem post paululum possimus esse, nesci-
 mus. Hi verò, quos fortasse despiciamus, & tardè
 possunt incipere, & tamen vitam nostram ferven-
 tioribus studiis anteire. Timendum itaque est, ne
 etiam nobis cadentibus surgat, qui à nobis stanti-
 bus irridetur; quamvis stare jam non novit, qui
 non stantem novit irridere. Hunc autem super-
 norum iudiciorum metum Paulus Apostolus di-
 scipulorum cordibus incutiens, ait: Qui se exi-
 stimat stare, videat ne cadat. Quod autem dicitur:
 (Conterit multos.) illico adjunxit, (Innumerabi-
 les;) vel multitudinem exprimere studuit repro-
 borum, quæ humanæ rationis numerum transit:
 vel certè indicatè voluit, quòd omnes qui pe-
 reunt, intra electorum numerum non habentur:
 ut eò sint innumerabiles, quò extra numerum cur-
 runt. Unde Propheta intuens tantos hoc Ecclesie
 tempore specie tenus credere, quantos nimirum cer-
 tum est electorum numerum summamque transire,
 ait: Multiplicati sunt super numerum. Ac si diceret:
 multis Ecclesiam intrantibus, etiam hi ad fidem
 specie tenus veniunt, qui à numero regni cœlestis
 excluduntur: quia electorum summam sua videli-
 cet multiplicitate transcendunt. Unde & per Hiere-
 miam prophetam dicitur: Aedificabitur civitas Do-
 mino à turri Ananehel usque ad portam anguli, &
 exibit ultra normam mensura. Civitatem quippe esse
 Domini sanctam Ecclesiam nullus ignorat.

hel verò, Dei gratia interpretatur. In angulo autem duplex paries jungitur. Civitas ergo Domini à turre Ananèl usque ad portam anguli ædificari perhibetur: quia sancta Ecclesia à celsitudine supernæ gratiæ inchoans, usque ad ingressum susceptionemque construitur utrorumque populorum, Judaici videlicet atque Gentilis. Sed quia in ea crescente multitudine etiam reprobi colliguntur, aptè subditur: *Et exibat ultra normam mensuræ*: quia usque ad eos quoque extenditur, qui normam justitiæ transeuntes, intra mensuræ cælestis numerum non sunt. Unde per Esaiam quoque eidem Ecclesiæ dicitur: *Ad dexteram enim & ad lævam dilataberis, & seminum genus hereditabis*. In tanta quippe multitudine gentium ad dexteram extenditur, dum quosdam justificandos suscipit. Ad lævam quoque dilatatur, dum ad se quosdam etiam in iniquitate permanseuros admittit. Propter hanc multitudinem, quæ extra electorum numerum jacet, in Evangelio Dominus dicit: *Multi sunt vocati, pauci verò electi*. Sed quia hoc quòd electis aliis alii conteruntur, de merito patientis est, non de iniquitate punientis; non enim iniquus Deus, qui infert iram, aptè subjungitur.

Esai 54, 2

Mat. 20, 6

Rom. 3, 2

Quòd exigentibus præcedentibus peccatis peccatores excæcantur, ut lumen justitiæ videre non possint, quòd cum possent videre contempserunt: & quòd idem peccatum interdum & peccatum sit, & causa peccati, & poena peccati.

CAPUT IX.

Novit enim opera eorum, & idcirco inducet noxam, & conterentur. Sciendum summopere est, quòd iniquus quisque duobus modis in nocte conteritur: vel cum exterioris pœnæ tribulatione percussus, vel cum occulta sententia interiùs excæcatur. In nocte corruit, cum per extremum iudicium vivendi lumen in perpetuum amittit. Unde scriptum est: *Ligate ei manus & pedes, & mittite eum in tenebras exteriores*. Tunc enim coactus in tenebras exteriores mittitur, quia nunc in interioribus excæcatur voluntariè. Rursum in nocte iniquus conteritur, cum peccatorum præcedentium confusione damnatus, veritatis lumen non invenit, & quid deinceps agere debeat, non agnoscit. Omne quippe peccatum, quòd tamen citius pœnitendo non tergitur, aut peccatum est & causa peccati, aut peccatum & pœna peccati. Peccatum namque, quòd pœnitentia non diluit, ipso suo pondere mox ad aliud trahit. Unde fit, ut non solum peccatum sit, sed peccatum, & causa peccati. Ex illo quippe vitio culpa subsequens oritur, ex quo cæcata mens ducitur, ut pejus ex alio ligetur. Sed peccatum, quòd ex peccato oritur, non jam peccatum tantummodo, sed peccatum est & pœna peccati: quia iusto iudicio omnipotens Deus cor peccantis obnubilat, ut præcedentis peccati merito etiam in aliis cadat. Quem enim liberare nolit, deserendo percussit. Non ergo immeritò pœna peccati dicitur, quòd iusta desuper irrogata cæcitate, ex præcedentis peccati ultione perpetratur. Quòd videlicet agitur dispositione superioris ordinata, sed inferioris iniquitate confusa; ut & præcedens culpa sit causa subsequenti; & rursum culpa subsequens, sit pœna præcedentis. Quòd bene in infidelibus & lubricis Paulus quasi quoddam semen erroris aspexerat, cum dicebat: *Qui cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt: sed evanuerunt in cogitationibus suis*. Sed quòd ex huius erroris semine pullulavit, illico adiungit, dicens: *Propter quòd tradidit illos Deus in desideria cordis eorum in immunditiam: ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis*. Quia enim cognoscentes Deum, peccatum superbiæ intelligendo commiserunt, cæ-

Mat. 22, 6

32.

Rom. 1, 4

Ibid.

A cantur etiam ne intelligant quòd committunt. Et qui intelligentiam suam sequi nolunt in peccato & causa peccati, & ipsum lumen intelligentiæ perdunt in peccato & pœna peccati. Prioris ergo peccati merito, peccatorum subsequentiū fovea tegitur; ut qui malum sciens perpetrat, deinceps iustè in aliis etiam nesciens cadat. Hoc quippe agitur, ut culpæ culpis feriantur, quatenus supplicia fiant peccantium ipsa incrementa vitiorum. Nam quia omnipotens Deus ad pœnitentiam tempus indulget, quòd tamen humana malitia ad usum suæ iniquitatis intorquet: nimirum iusto Dei iudicio augeri culpa permittitur, ut ad feriendum altius quòdque cumuletur. Hinc enim rursum de quibusdam Paulus Apostolus dicit: *Ut impleant peccata* 1. Th. 5. *sua semper*. Hinc voce Angeli ad Joannem dicitur: 2. *Qui nocet, noceat adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc*. Hinc David ait: *Appone iniquitatem super iniquitatem eorum, ut non intrent in iustitiam d. 11.* *ruam*. Hinc rursum de Domino ab eodem Psalmista dicitur: *Inmissiones per angelos malos, viam fecit semita ire sue*. Cor quippe Dominus prioribus meritis aggravatum, iustè permittit etiam subsequentibus malignorum spirituum persuasionibus falli, quòd cum dignè in culpa trahitur, reatus ejus in pœna cumulat: Unde & ira suæ Dominus viam de semita fecissè perhibetur. Latior enim est via, quàm semita. Ex semita verò ira suæ viam facere, est ira causas strictè iudicando dilatare: ut qui illuminati agere rectè noluerunt, iustè cæcati adhuc faciant, unde amplius puniri mereantur. Hinc per Moysen dicitur: *Nondum completa sunt peccata Amorrhæorum*. Hinc per eundem Moysen Dominus dicit: *Ex vinea enim Sodomorum vitis eorum, & propago eorum ex Gomorra. Vitis eorum vitis fellis, & botrus amaritudinis in ipsis. Furor draconum vitium eorum, & furor aspidum insanabilis. Nonne hæc omnia congregata sunt apud me, & signata in thesauris meis? In die ultionis reddam eis*. Quàm multa eorum mala narravit, & tamen illico adiungit: *In tempore quo lapsus fuerit pes eorum*. Ecce atrocissima illorum facinora describuntur, & tamen ad ultionis diem adhuc subsequens lapsus aspicitur, quòd eorum culpæ cumulerent. Habent jam quidem unde feriri mereantur: sed sustinetur tamen adhuc peccatum crescere, ut peccantes possit atrocior pœna cruciare. Jam meretur supplicium peccatum & causa peccati: sed expectatur adhuc, ut augmentum supplicii subroget peccatum, & pœna peccati. Plerumque verò unum atque idem peccatum, & peccatum est, & pœna, & causa peccati. Quòd melius ostendimus, si res ipsas ad medium deducamus. Estrenata enim ventris ingluvies in fervorem luxuriæ plenitudinem carnis instigat. Perpetrata autem luxuriæ sæpe aut periurio, aut homicidio tegitur, ne humanarum legum ultione puniatur. Ponamus ergo ante oculos, quòd quidam voracitatis sibi fræna laxavit, qua voracitate voratus, adulteri facinus admisit: deprehensus autem in adulterio, latenter virum adulteræ, ne ad iudicium traheretur, occidit. Hoc itaque adulterium inter voracitatem & homicidium positum, de illa videlicet nascens, hoc generans, peccatum est, & pœna & causa peccati. Peccatum profectò est per semetipsum; pœna verò peccati est, quia culpam voracitatis auxit; causa autem peccati est, quia subsequens etiam homicidium genuit. Unum ergo idemque peccatum est, & pœna præcedentis, & causa culpæ subsequenti; quia & transacta dum exaggerat, damnat: & adhuc sequentia, quæ damnati debeant, seminat. Igitur quia peccatis præcedentibus cæcatur oculus cordis, ipsa cæcitas, quæ peccantis animum ex antea cæte culpæ damnatione confundit, meritò nox vocatur: quia per hanc ab oculis delinquentis lumen veritatis absconditur. Bene itaque dicitur:

Gen. 15, 4

Deut. 32, 2

1. Th. 5, 22

2. Th. 2, 11

Psal. 68, 1

Psal. 77, 11

11.

Gen. 15, 4

Deut. 32, 2

1. Th. 5, 22

2. Th. 2, 11

Psal. 68, 1

Psal. 77, 11

11.

Gen. 15, 4

Deut. 32, 2

1. Th. 5, 22

2. Th. 2, 11

Psal. 68, 1

Psal. 77, 11

11.

Gen. 15, 4

Deut. 32, 2

1. Th. 5, 22

2. Th. 2, 11

Psal. 68, 1

Psal. 77, 11

11.

[*Novit enim opera eorum, & idcirco inducet no-*
stem, & conterentur:] quia, ut saepe dictum est,
præcedentia nimirum mala faciunt, ut ad peccan-
dum iterum tenebris subsequenter involvantur:
ut eò jam lumen justitiæ videre non possint, quò il-
lud & quando poterant videre noluerunt. Inducere
autem noctem Dominus dicitur, non quòd ipse te-
nebras inferat, sed quòd obscura corda peccantium
misericorditer non illustret: ut hoc ipsum in nocte
cæcasse, sit à cæcitatibus tenebris liberare noluisse.
Sequitur.

*Quòd locus videntium Deum sit sancta Ecclesia, à
quo iusto judicio falsi & ficti repelluntur, quia
veritatem fidei scientes contemunt.*

CAPUT X.

Quasi impios percussit eos in loco videntium.] In
Scriptura sacra, quasi, aliquando pro simili-
tudine, aliquando pro veritate poni consuevit. Pro
similitudine enim, quasi, ponitur, sicut Apostolus
dicit: *Quasi iristes, semper autem gaudentes.* Pro
veritate verò ponitur, sicut Joannes ait: *Vidimus
gloriam ejus, gloriam quasi uni geniti à Patre.* Hoc
autem loco nihil differt, utrum pro similitudine, an
pro veritate sit positum: quia quolibet dicatur ordi-
ne, apertè prava malorum vita signatur. Impios
verò Scriptura sacra propriè infideles appellat. Hac
namque distantia peccatores ab impiis discernun-
tur: quia cum omnis impius sit peccator, non ta-
men omnis peccator est impius. Peccator enim dici
etiam, qui in fide pius est, potest. Unde Joannes
ait: *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi
nos seducimus.* Impius verò propriè dicitur, qui à
religionis pietate separatur. De talibus enim Pro-
pheta ait: *Non resurgent impij in judicio.* Locus
autem videntium, sancta Ecclesia vocatur. In ipsa
enim rectè constituitur, ut lumen verum, quod Deus
est, videatur, Unde ad Moysen dicitur: *Est locus
penes me, & stabis supra petram cum transeat mea
majestas.* Et post paululum: *Auferam manum meam,
& videbis posteriora mea.* Per locum quippe, Ec-
clesia: per petram, Dominus: per Moysen verò,
multitudo plebis Israeliticæ figuratur, quæ Domi-
no in terra prædicante non credidit. Ipsa ergo in pe-
tra stetit, terga Domini transeuntis aspiciens; quia
videlicet post passionem ascensionemque Domini-
cam, intra sanctam Ecclesiam deducta, fidem
Christi percipere meruit: & cujus præsentiam non
vidit, ejus posteriora cognovit. Dicatur ergo de his,
quos intra sanctam Ecclesiam divina ultio invenit in
iniquitatibus perdurantes; dicatur de his, quorum
vitam Paulus Apostolus notat, qui consententur se
nosse Deum, factis autem negant: [*Quasi impios
percussit eos in loco videntium.*] Ibi quippe stabant,
ubi Deum videre videbantur. Ibi tenebras dilexe-
runt, ubi lumen veritatis aspiciatur. Et quamvis
aperitos habuerunt oculos in fide, tenuerunt tamen
eos clausos in opere. Unde bene & de Judæa dici-
tur: *Speculatores ejus cæci:* quia videlicet non vide-
bant opere, quod professione cernebant. Unde
etiam de Balaam scriptum est: *Qui cadens apertus
habet oculos.* Cadens quippe in opere, apertus tenuit
oculos in contemplatione. Ita ergo hi etiam oculos
aperientes in fide, & non videntes in opere, intra
Ecclesiam positi pia specie, extra Ecclesiam inventi
sunt impia conversatione. De quibus aliàs bene
Scriptum est: *Vidi impios sepultos, qui cum adhuc
viverent, in loco sancto erant, & laudabantur in ci-
vitate quasi iustorum operum.* Multos enim peste pro-
pria pravitate obfessos, sub Christiano nomine
ipsa tranquillitas Ecclesiasticæ pacis abscondit.
Quos tamen si levis persecutionis aura pulsaverit,
mox extra aream velut paleas tollit. Quidam verò
idcirco Christianitatis vocatione signantur, quia
S. Greg. Tom. I.

A Christi nomine sublimiter exaltato, pæne omnes
jam videri fideles aspiciunt: & pro eo quòd hoc vo-
cari alios cernunt, ipsi non videri fideles erube-
scunt, sed esse negligunt, quod dici gloriantur.
Rem enim virtutis intimæ ad decorem sumunt vi-
sionis externæ: & qui ante supernum judicem nudi
conscientiæ infidelitate consistunt, ante humanos
oculos professione sancta verbo tenus palliantur.
Nonnulli autem fidem medullitus tenent, sed vi-
vere fideliter nullatenus curant. Insequuntur enim
moribus, quod credulitate venerantur. Quibus di-
vino judicio saepe contingit, ut per hoc quod ne-
quiter vivunt, & illud perdant quod salubriter cre-
dunt. Incessanter namque se pravis actionibus pol-
luunt, & super hoc vindictam justii judicii retribu-
isse diffidunt: & saepe cum bene vivere negligunt, et-
iam persequente nullo usque ad perfidiã dilabuntur.
Nam qui imminere districtum judicium non cre-
dunt, qui inultè se peccare suspicantur, quo pacto
vel esse vel dici fideles possunt? Fidem quippe perdi-
disse, est incorrectis malis operibus, digna supplicia
reddi posse non credere. Quia ergo digna fidei ope-
ra servare contemunt, etiam fidem perdunt, quam
tenere videbantur. Super quos bene per Prophetam
sub Hierusalem specie, inimicorum destruentium
verba memorantur, à quibus scilicet dicitur: *Exinan-
nate, exinanite usque ad fundamentum in ea.* Paulus
quippe ait: *Fundamentum aliud nemo potest ponere,*
præter id quod positum est, quod est Christus Iesus. In-
mici ergo destruentes, usque ad fundamentum Hie-
rusalem exinaniunt, quando perversi spiritus à cor-
de fidelium destructo prius ædificio boni operis,
soliditatem quoque exhauriunt religionis. Sicut
enim supra fundamentum fabrica, sic super fidem
opera construuntur. Usque ad fundamentum ergo
exinansse, est everto bene vivendi opere, etiam ro-
bur fidei dissipasse. Hinc etiam ad Judæam per Hie-
remiam dicitur: *Filii quoque Memphis & Ta-
phneos constupraverunt te usque ad verticem.* Usque
ad verticem quippe constuprari, est post malæ ope-
rationis usum etiam in ipsa fidei sublimitate cor-
rumpi. Cum enim nequissimi spiritus uniuscujusque
animam in pravis operibus involvunt, sed inte-
gritatem fidei vitare non possunt, quasi adhuc in-
feriora membra polluunt, sed ad verticem non per-
tingunt. Quisquis autem in fide corrumpitur: jam
usque ad verticem constupratur. Malignus enim spi-
ritus quasi ab inferioribus membris usque ad sum-
ma pertingit, quando acti viciam vitam polluens, ca-
stam celsitudinem fidei, diffidentia morbo corrup-
pit. Quia igitur cuncta hæc humanis oculis abscon-
sa sunt, sed divinis obtutibus patent, & multi in hac
domo fidei sine fide moriuntur, dicatur rectè:
[*Quasi impios percussit eos in loco videntium.*] Pios
enim se in Ecclesia hominibus ostendunt; sed quia
divina judicium latere non possunt, quasi impii fe-
riuntur. Quibus hoc magis ad supplicii cumulum
erescit, quòd unusquisque eorum in Ecclesia fide-
libus admixtus, veritatem fidei sciendo contemnit;
atque eò gravior ultio sequitur, quòd per exempla re-
ctorum etiam bene vivendi eos scientia comitatur.
E Quot enim eis modò recti ac fideles fratres osten-
duntur, tot in futuro judicio testibus impugnantur.
Sciunt ergo, quod sequi negligunt. Unde & aptè
subjungitur,

*Quòd tribus modis peccatur, ignorantia, infirmitate,
& studio: & quòd ex industria peccare sit, cum
quis quod scit & potest, contemnit.*

CAPUT XI.

Quasi de industria recesserunt ab eo.] Scien-
dum quippe est, quòd peccatum tribus modis
committitur. Nam aut ignorantia, aut infirmitate,
aut studio perpetratur. Et gravius quidem infirmi-
Z z ij

6 Cor. 6. b
1 Joan. 1. d
1. Joan. 1. c
Psal. 1. 14.
Ezo. 33. d
Ibid.
Tit. 1. d
Esa. 56. d
Nam. 14. c
Eccle. 8. b

Psal. 136.
1. Cor. 3. e
Hier. 2.
16.
De pau. dist. 2. ca.
Scienc. 4. 11. 12.

tate, quàm ignorantia: sed multò gravius studio, quàm infirmitate peccatur. Ignorantia Paulus peccaverat, cum dicebat: *Qui prius fui blasphemus, & persecutor, & contumeliosus: sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate.* Petrus verò infirmitate peccavit, quando in eo omne robur fidei, quod Domino perhibuit, una vox puellæ concussit, & Deum quem corde tenuit, voce denegavit. Sed quia infirmitatis culpa vel ignorantie ed facilius tergitur, quò non studio perpetratur, Paulus quæ ignoravit sciendo correxit: & Petrus motam, & quasi arefcentem jam radicem fidei lacrymis rigando solidavit. Ex industria verò peccaverunt ii, de quibus ipse per se magister dicebat: *Sinon venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* Et paulò post: *Et viderunt, & oderunt me & Patrem meum.* Aliud est enim bona non facere, aliud bonorum odisse doctorem: sicut aliud est præcipitatione, aliud deliberatione peccare. Sæpe enim peccatum præcipitatione committitur, quod tamen consilio & deliberatione damnatur. Ex infirmitate enim plerumque solet accidere amare bonum, sed implere non posse. Ex studio verò peccare, est bonum nec facere nec amare. Sicut ergo nonnumquam gravius est peccatum diligere, quàm perpetrare: ita nequius est odisse iustitiam, quàm non fecisse. Sunt ergo nonnulli in Ecclesia, qui non solum bona non faciunt, sed etiam persequantur: & quæ ipsi facere negligunt, etiam in aliis detestantur. Horum peccatum scilicet non ex infirmitate vel ignorantia, sed ex solo studio perpetratur: quia videlicet si vellent implere bona, nec tamen possent, ea quæ in se negligunt, saltem in aliis amarent. Si enim ea ipsi vel solo voto appeterent, facta ab aliis non odissent: sed quia bona eadem audiendo cognoscunt, vivendo despiciunt, animadvertendo persequantur, rectè dicitur: *[Qui ex industria recesserunt ab eo.]* Unde & aptè subjungitur: *[Et omnes vias ejus intelligere noluerunt.]* Non enim ait: Infirmitate non intelligunt, sed, intelligere noluerunt: quia sæpe quæ facere despiciunt, etiam sci-
 re contemnunt. Quia enim scriptum est: *Servus nesciens voluntatem domini sui, & faciens magna plangis, vapulabit paucis: & servus sciens voluntatem domini sui, & non faciens juxta eam plangis vapulabit multis: impunitatem peccandi existimant remedium nesciendi. Qui nimirum sola superbiæ caligine tenebescunt, atque ideo non discernunt, quia aliud est nescisse, aliud scire noluisse. Nescire enim, ignorantia est: scire noluisse, superbia. Et tantò magis excusationem non possunt habere quia nesciant, quantò magis eis etiam nolentibus opponitur quod cognoscant. Unde per Salomonem dicitur: *Numquid non sapientia clamitat, & prudentia dat vocem suam, in summis excelsisque verticibus super viam in mediis stans semitis? Transire fortasse per viam vitæ temporalis cum eius ignorantia poteramus, si hæc eadem sapientia in semitæ angulis constitisset. Investiganda fuerat, si occultari voluisset. Sed postquam incarnationis suæ mysteria publicè ostendit, postquam humilitatis exempla superbientibus præbuit, semetipsam nobis quasi transeuntibus in mediis semitis fixit: ut videlicet in eam, quam querere nolumus, impingamus: & quam transeuntes videre negligimus, tangamus offendentes. Dicatur itaque: *[Et omnes vias ejus intelligere noluerunt.]* Via quippe est incarnatæ sapientie omnis actio, quam temporaliter gessit. Viæ ejus sunt vivendi ordines, quòs ad se venientibus stravit. Tot itaque ad se venientibus vias præbuit, quot bene vivendi exempla monstravit. Humilitatis ejus vias Propheta aspexerat, cum suspirabat, dicens: *In mandatis tuis me exercebo, & considerabo vias tuas.* Hinc rursum de unoquoque justo dicitur, qui curat ut per**

1. Tim.

2. c.

Luc. 22.

f.

Joan. 15.

d.

Ibid.

Luc. 12.

Prov. 8.

Psal. 118.

A Dominica exempla gradiatur: *A Domino gressus hominis diriguntur, & viam ejus capit nimis.* Quia ergo superbi quique humilitatis Dominicæ facta contemnunt, rectè dicitur: *[Vias ejus intelligere noluerunt.]* Viæ enim istæ visione depectæ sunt, sed intellectu reverendæ. Aliud quippe est in eis quod cernitur, aliud quod expectatur. Quid enim in hac vita aliud quàm dejectionem, sputa, ludibria, mortemque intuentium oculis ostendit? Sed per hæc infima transitur ad summa: per hæc dedecora quæ præcedunt, æterna nobis & gloriosa pollicentur. Videntur ergo superbi vias Dei, sed intelligere noluerunt: quia dum abjecta quæ in se ille ostendit, despiciunt, perdidērunt justè sublimia quæ promittit. Vias itaque Dei intelligere, est & humiliter tolerare transitoria, & perseveranter expectare mansura, ut exemplo Domini coæterna queratur gloria opprobriis temporalibus comparata; & non quod hinc quique tolerat, sed in id quod expectat, intendat. Ad hæc ergo superbi clausos oculos tenuerunt: quia dum in gloria præsentis vitæ superbiunt, humilitatis Dominicæ celsitudinem non videntur. Lumen enim intelligentiæ humilitas aperit, superbia abscondit. Non secretum quoddam pietatis est, & tantò minus ad illud animus pervenit, quantò magis intumescit: quia eò ipso foras repellitur, quò infantiùs affatur. Sequitur.

Quòd egeni & pauperes ad Deum clamant, cum Propositi curis secularibus dediti prædicationis officium deserunt.

CAPUT XII.

UT pervenire facerent ad eum clamorem egeni, & audiret vocem pauperum.] Cum enim isti superbiunt, clamant ad Deum hi, qui ab ipsis superbientibus opprimuntur. Vel certè idcirco dicitur quòd ad Deum fecerunt clamorem pauperum pervenire, quia isti cadentibus, in eorum locum pauperes, id est, spiritu humiles subrogantur: quia hoc eorum casu factum est, ipsi fecisse referuntur, eò videlicet locutionis genere, quò pugnare castra dicimus, quia pugnatur ex illis. Vel certè, quia cuncta quæ superius dicta sunt, referri etiam ad rectores Ecclesiasticos possunt, qui relicto prædicationis studio, sub occasione regiminis, terrenis negotiis involvuntur, aptè subjungitur: *(Ut pervenire facerent ad eum clamorem egeni, & audiret vocem pauperum:)* quia nimirum dum ipsi curis secularibus occupati, prædicationis officium deserunt, gregem subditum in querelam prorumpere clamorem compellunt: ut quasi jure unusquisque subiectus de vita facti pastoris immurmuret, cur teneat magistri locum, qui non exercet officium. Quamvis fortasse melius per tumorem potentium, superbia Judæorum, & per clamorem pauperum, desideria Gentium figurantur, sicut attestante Veritate per epulantem splendide divitem Judæus populus designatur; copiam scilicet legis non ad necessitatem salutis, sed ad pompam elationis assumens, atque in præceptorum verbis non semetipsum ordinatè reficiens, sed jactanter ostendens: & per vulneratum Lazarum, qui interpretatur adjutus, forma populi Gentilis exprimitur, quem divinum adjutorium tantò magis erigit, quantò minus de suarum virium facultate confidit. Qui pauper & plenus vuleribus esse describitur: quia Gentilitas corde humilis, peccatorum suorum aperuit confessiones. Nā sicut in vulnere ab internis trahitur virus in cute, ita in confessione peccati, dum in publicum secreta panduntur, quasi mali humores à visceribus intimis foras prorumpunt. Illis ergo peccantibus, pauperum clamor auditur: quia dum Judæi contra Deum superbiunt, ad Deum vota Gentilium pervenerunt. Unde & mox hæc ipsa immensa ac profunda judicia perhorrescens, non ea curat ratione discurrere, sed admiratione venerari atque ait.

Psal. 36.

17.

18.

Luc. 16.

Quod temerè discutitur, quare hunc Deus trahat, illum repellat: cum de eius beneplacito ratio non reddatur.

CAPUT XIII.

Ipsa enim concedente pacem, quis est qui condemnet? ex quo absconderit vultum suum, quis est qui contempletur eum? Nemo ergo discutiat, cur stante Judaico populo, dudum in infidelitate Gentilitas jacuit; & cur ad fidem Gentilitate surgente, Judaicum populum infidelitatis culpa prostravit. Nemo discutiat, cur alius trahatur ex dono, alius repellatur ex merito. Si enim Gentilitatem miraris assumptam, [*ipso concedente pacem, quis est qui condemnet?*] Si Judæam obstupescis perditam, [*ex quo absconderit vultum suum, quis est qui contempletur eum?*] Itaque consilium summæ & occultæ virtutis, satisfactio fit apertæ rationis. Unde & in Evangelio Dominus, cum de hujus rei causa loqueretur, ait: *Confiteor tibi pater Domine celi & terra, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis. Ita pater. Atque mox tamquam rationem quamdam absconsonis ac revelationis adjungens, ait: Quia sic fuit placitum ante te. Quibus nimirum verbis exempla humilitatis accipimus, ne temerè discutere superna consilia de aliorum vocatione, aliorum verò repulsione presumamus. Cum enim intulisset utrumque, non mox rationem reddidit, sed sic Deo placitum dixit: hoc videlicet ostendens, quia injustum esse non potest, quod placuit justo. Unde & in vinea laborantibus mercedem reddens, cum quosdam operarios inæquales in opere, æquaret in præmio, & plus in mercede quereret qui labori amplius insudasset, ait: *Nonne ex denario convenisti mecum? Volo autem & huic novissimo dare sicut & tibi: an non licet mihi quod volo facere?* In cunctis ergo quæ exterius disponuntur, aperta causa rationis est occultæ justitiæ voluntatis. Dicatur itaque: [*Ipso enim concedente pacem, quis est qui condemnet? ex quo absconderit vultum suum, quis est qui contempletur eum?*] Et quia sic minima sicut maxima, sic singula Deus judicat sicut cuncta, apertè subjungitur: [*Et super gentem, & super omnes homines.*] Ac si apertè admoneamur intendere, quia hoc iudicium, quod super unam gentem describitur, etiam super omnes homines invisibili examinatione celebratur: ut alius eligatur, alius repellatur occultè, sed nullus injustè. Hoc ergo quod in maximis fieri cernimus, etiam in nobis singulis caurè timeamus. Sic enim intenduntur divina iudicia super unam animam, sicut super unam urbem: sic super unam urbem, sicut super unam gentem: sic super unam gentem, sicut super universam generis humani multitudinem: quia & sic intendit Dominus singulis, ac si vacet à cunctis; & sic simul intendit omnibus, ac si vacet à singulis. Qui enim omnia administrando implet, regit implendo: nec universis deest, cum disponit unum; nec uni deest, cum disponit universos: cuncta scilicet naturæ suæ potentiâ quietus operatur. Quid ergo mirum, quia non angustatur intentus, qui operatur quietus? Dicatur itaque, quia hoc subtile iudicium exercet & super gentem, & super omnes homines.*

Quod secundum merita subditorum dentur sæpe retores, & pro iniquitate mali gregis, delinquat verè boni vita pastoris: & quod virtutis est meritum, dum salva fide res agitur, tolerare & celare mala rectorum.

CAPUT XIV.

Quia igitur de specie transivit ad genus, nunc de genere se convertit ad speciem, & quid Ju-

dea propriè mereatur, ostendit dicens: [*Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi.*] Verum namque regem super se Judæa regnare noluit, & ideo exigentibus meritis hypocritam accepit: sicut ipsa quoque Veritas in Evangelio dicit: *Ego veni in nomine Patris mei, & non accipitis me: si alius venerit in nomine suo, illum accipietis.* Et sicut Paulus ait: *Pro eo quod charitatem veritatis non receperunt, ut salvi fierent, ideomittere illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio.* In eo ergo quod dicitur: [*Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi;*] potest ipsum omnium hypocritarum caput Antichristus designari. Seductor quippe ille tunc sanctitatem simulat, ut ad iniquitatem trahat. Sed propter peccata populi regnare permittitur: quia nimirum tunc ipsi sub illius regimine præordinantur, qui ejus dominio digni ante sæcula præsciuntur, qui peccatis subsequentibus exigunt, ut sub illo iudicis præcurrentibus disponantur. Quod ergo tunc Antichristus super impios regnat, non est ex injustitia judicantis, sed ex culpa patientis: quamvis plerique & principatum illius non viderunt, & tamen ejus principatum peccatorum suorum conditione deseruiunt: quia & quem dominantem sibi minimè conspiciunt, eum proculdubio perversè vivendo venerantur. An non ejus membra sunt, qui per affectatæ sanctitatis speciem appetunt videri quod non sunt: Ille namque principaliter hypocritismum sumit, qui cum sit damnatus homo, & nequam spiritus, Deum se esse mentitur. Sed proculdubio ex ejus nunc corpore prodeunt, qui iniquitates suas sub regimine facti honoris abscondunt, ut professione videri appetant, quod esse operibus recusant. Quia enim scriptum est: *Omnis qui facit peccatum, servus est peccati:* quanto non liberius peragunt perversa quæ volunt, tanto ejus servitio obnoxius obligantur. Sed nullus, qui talem rectorem patitur, eum quem patitur, accuset: quia nimirum sui fuit meriti, perversi rectoris subiacere ditioni. Culpam ergo proprii magis accuset operis, quam injustitiam gubernantis. Scriptum namque est: *Dabo tibi ire ges in furore meo.* Quid ergo illos nobis præesse despiciamus, quorum super nos regimina ex Domini furore suscipimus? Si igitur irascente Deo secundum nostra merita rectores accipimus, in illorum actione colligimus, quid ex nostra æstimatione pensemus, quamvis plerumque & electi subiaceant reprobis. Unde & diu David Saulem pertulit; sed subsequente culpa adulterij proditur, quia dignus tunc fuit, qui tanta præpositi asperitate premeretur. Sic ergo secundum merita subditorum tribuuntur personæ regentium, ut sæpe, qui videntur boni accepto mox regimine permulentur: sicut Scriptura sacra de eodem Saule intulit, quia cor cum dignitate mutavit. Unde scriptum est: *Cum esses parvulus in oculis tuis, caput te constituimus in tribubus Israel.* Sic pro qualitatibus subditorum disponuntur acta regentium: ut sæpe pro malo gregis, etiam verè boni delinquat vita pastoris. Ille enim Deo attestante laudatus, ille super pernorum mysteriorum conficius David propheta, tumore repentinæ elationis inflatus, populum numerando peccavit, & tamen vindictam populus, David peccante, suscepit. Cur hoc? quia videlicet secundum meritum plebium disponuntur corda rectorum. Justus verò iudex peccantis vitium ex ipsorum animadversione corripuit, ex quorum causa peccavit. Sed quia ipse scilicet sua voluntate superbiens, à culpa alienus non fuit, vindictam culpæ etiam ipse suscepit. Nam ira sæviens, quæ corporaliter populum percussit, rectorem quoque populi intimo cordis dolore prostravit. Certum verò est, quod ita sibi invicem & rectorum merita connectantur & plebium; ut sæpe ex culpa pastorem deterior fiat vita plebium, & sæpe ex plebium merito

mutetur vita pastorum. Sed quia rectores habent
 M. 1. 21. 4. iudicem suum, magna cautela subditorum est, non
 temerè vitam iudicare regentium. Neque enim frustra per semetipsum Dominus æs nummulariorum fudit, & cathedras vendentium columbas evertit: nimirum significans, quia per magistrōs quidem vitam iudicat plebium, sed per semetipsum facta examinat magistrōrum. Quamvis etiam subditorum vitia, quæ à magistris modò vel dissimulantur iudicari, vel nequeunt, ejus proculdubio iudicio reservantur. Igitur dum salva fide res agitur, virtutis est meritum, si quiddam prioris est, toleratur. Debet tamen humiliter suggeri, si fortasse valeat quod displicet emendari. Sed curandum summo opere est, ne in superbiam transeat iustitiæ inordinata defensio: ne dum rectitudo incautè diligitur, ipsa magistra rectitudinis humilitas amittatur; ne eum sibi præesse quisque despiciat, quem fortasse contingit ut in aliqua actione reprehendat. Contra hunc tumorem superbiæ, subditorum mens ad custodiam humilitatis edomatur, si infirmitas propria incessanter attenditur. Nam vires nostras veraciter examinare negligimus: & quia de nobis fortiora credimus, idcirco eos, qui nobis prælati sunt, districte iudicamus. Quò enim nosmetipsos minus agnoscimus, eò illos quos reprehendere nitimur, plus videmus. Communia hæc mala sunt, quæ sæpe à subditis in prælatos, sæpe à prælati in subditos committuntur: quia & omnes subditos hi qui præfunt, minus quam ipsi sunt sapientes arbitrantur: & rursum qui subiecti sunt, rectorum suorum actiones iudicant, & si ipsos regimen habere contingeret, se potuisse agere melius putant. Unde plerumque fit, ut & rectores minus prudenter ea quæ agenda sunt videant, quia eorum oculis ipsa nebula elationis obscurat: & nonnumquam is qui subiectus est, hoc cum prælatus fuerit faciat, quod dudum fieri subiectus arguebat: & pro eo quòd illa quæ iudicaverat, perpetrat, saltem quia iudicavit, erubescat. Igitur sicut prælati curandum est, ne eorum corda estimatione singularis sapientiæ locus superior extollat, ita subiectis providendum est, ne sibi rectorum facta displiceant. Si autem magistrorum vita iure reprehenditur, oportet ut eos subditi, etiam cum displicent, venerentur.

Quòd mali pastores non semper imitandi sunt, tamen necesse est venerari.

CAPUT XV.

Sed hoc est solerter intuendum, ne aut quem venerari necesse est, imitari appetas: aut quem imitari despicias, venerari contemnas. Subtilis etenim via tenenda est rectitudinis & humilitatis: ut sic reprehensibilia magistrorum facta displiceant, quatenus subditorum mens à servanda magisterij reverentia non recedat. Quòd bene in Noè debriato exprimitur, cuius nudata verecunda boni filij averfi veniendo texerunt. Averfari quippe dicimur, quòd reprobamus. Quid est ergo, quòd filij verecunda patris superjecto doris pallio averfi venientes operiunt, nisi quòd bonis subditis sic præpositorum suorum mala displiceant, ut tamen hæc ab aliis occultent? Operimentum averfi deferunt, quia iudicantes factum, & venerantes magisterium, nolunt videre quòd tegunt.

Quòd multi dum sibi iusti videntur in eo quòd rectores suos secularibus negotiis occupatos iudicant, Deum accusant: & cum ipse per Moysen pellicibus & ciliciis tabernaculum operiri præcepit, quasi hæc detrahentes, divinis dispositionibus contradicunt.

CAPUT XVI.

Sunt verò nonnulli, qui si parum quid de spiritali conversatione inchoant, cum rectores suos

A temporalia agere & terrena considerant, mox ordinem supernæ dispositionis accusant, quòd nequam bene ad regendum prælati sint, per quos conversationis infimæ exempla monstrantur. Sed hinc nimirum dum temperare se à rectorum suorum reprehensione negligunt, culpæ suæ exigentibus meritis, usque ad reprehensionem conditoris excedunt: cuius profectò dispensatio inde ab humilibus rector agnoscitur, unde ab elatis non rectè iudicatur. Quia enim potestas regiminis ministrari non potest sine studio curæ temporalis, aliquando omnipotens Deus mira dispensatione pietatis, ut tenerræ spiritualium mentes à terrena cura disjunctæ sint, onus regiminis duris ac laboriosis cordibus injungit: ut tantè illæ ab hoc mundo securius lateant, quantò hæc in terrenis sollicitudinibus valenter elaborant. In exhibitione quippe suscepti oneris pro ipsis quoque utilitatibus subditorum duræ vitæ sunt mundanæ servitutis. Et sæpe, ut dictum est, misericors Deus quòd suos tenere diligit, eò sollicitè ab externis actionibus abscondit. Nam & plerumque paterfamilias ad eum laborem servos dirigit, à quo subtilius filios suspendit: & inde filij sine vexatione decori sunt, unde servi in pulvere sædantur. Quòd quàm rectè in Ecclesia divinitus agitur, ipsa tabernaculi constructione signatur. Ad Moysen quippe divina voce præcipitur, ut ad regenda interiori Sancta sanctorum, ex bysso, cocco atque hyacintho vela texantur, iustumque est ut ad progendum tabernaculum, vela cilicina & pelles extenderet, quæ nimirum vel pluvias, vel ventos, vel pulverem tolerarent. Quid ergo per pelles & cilicia, quibus tabernaculum tegitur, nisi grossas hominum mentes accipimus, quæ aliquando in Ecclesia occulto Dei iudicio quamvis duræ sint, præferuntur? Quæ quia servare curis temporalibus non timent, oportet ut tentationum ventos & pluvias de huius mundi contrarietatibus portent. Quid verò per hyacinthum, coccum, byssumque signatur, nisi sanctorum vita tenera, sed clara? Quæ dum cautè in tabernaculo sub ciliciis & pellicibus absconditur, sua ei integra pulchritudo servatur. Ut enim in interiora tabernaculi byssus fulgeat, coccus coruscet, hyacinthus caruleo colore resplendeat, desuper pelles & cilicia imbres, ventos, & pulverem portant. Qui igitur magnis virtutibus in sanctæ Ecclesiæ sinu proficiunt, præpositorum suorum vitam despiciere non debent, cum vacare eos rebus exterioribus vident: quia hoc quòd ipsi securi intima penetrant, ex illorum adjumento est, qui contra procellas huius sæculi exterioribus laborant. Quam enim candoris sui gratiam retineret, si byssum pluvia tangeret? Aut quid fulgoris atque claritatis coccus, vel hyacinthus ostenderet, si hæc susceptus pulvis fedaret? Sit ergo desuper textura cilicij fortis ad pulverem: sit inferius color hyacinthinus aptus ad decorem. Ornent Ecclesiam, qui solis rebus spiritalibus vacant: regant Ecclesiam, quos & labor rerum corporalium non gravat. Nequaquam ergo contra rectorem suum exteriora agentem mutmuret is qui intra Ecclesiam sanctam jam spiritaliter fulget. Si enim tu securè interiùs ut coccus rutilas, cilicium quo protegeris, cur accusas? Sed à quibusdam quaeritur, quia dum saltem pro utilitate subditorum rectores nimium temporalibus curis inserviunt, plerique in Ecclesia eorum exemplo deterefcunt. Quòd verum valde esse quis abneget, cum curari à pastoribus terrena quàm cælestia sollicitius videt? Sed neque hæc iniusta sunt, sicut superius diximus, si mores præfidentium iuxta subditorum merita dispensantur. Occultè namque & sponte perpetrata culpæ exigunt, ut prava & à pastoribus exempla præbeantur, quatenus iusto iudicio is qui de via Dei superbus exorbitat, in via qua graditur, etiam per ducatum pastoris offendant. Unde per Prophetam

* al.
libenter
* al.
via

Exo. 26.

D

E

23.

quoque prænucciantis studio dicitur, non maledi-
centis voto: *Obscurentur oculi eorum, ne videant,*
& dorsum eorum semper incurva. Ac si dicat: Qui
humanæ vitæ actionibus quasi prævidendis itineri-
bus præstant, veritatis lucem non habeant, ut &
qui sequuntur subditi, iniquitatum suarum oneri-
bus incurvati, omnem statum rectitudinis amittant.
Quod factum proculdubio in Judæa novimus, cum
in ipso nostri Redemptoris adventu phariseorum
turba atque sacerdotum à vero lumine mentis ocu-
los clausit, & per præpositorum exempla gradiens,
in infidelitatis tenebris populus erravit. Sed quæri
rationabiliter potest, quomodo hoc in loco dicitur,
quod regnare hypocritam Dominus facit, cum de
hac re specialiter per Prophetam conqueritur, di-
cens: *Ipse regnaverunt, & non ex me: principes*
exiterunt, & non cognovi. Quis enim rectè sen-
tens dicat, quia facit Dominus quod minimè co-

gnoscit? Sed quia scire Dei approbare est, nescire
reprobare; unde quibusdam quos reprobat, dicit:
Nescio vos unde sitis, discedite à me omnes operarii
iniquitatis: & aliquando facere Dei, est id quod
fieri prohibet, irascendo permittere; unde & regis
Egypti cor se obdurare asseruit, quia videlicet ob-
durari permisit: miro modo hypocritas Dominus
& regnare facit & nescit: facit sinendo, nescit re-
probando. Unde necesse est, ut ad omne quod in
hac vita concupiscitur, prius voluntas interna re-
quiratur. Quam cum humani cordis auris percipere
appetit, sciat quia hæc non verbis, sed rebus so-
nat. Locus ergo regiminis cum regendus offertur,
in se prius necesse est ut quisque discat, si loco
vita congruit, si ab honore actio non dissentit: ne
justus omnium rector eò post in tribulatione preces
non audiat, quò ipsa quoque ejus, de quo tribula-
tio oritur, exordia honoris ignorat.

SANCTI GREGORII MORALIS EXPOSITIONIS IN BEATVM IOB, LIBER VIGESIMVS SEXTVS.

Quod proprium sit superbiorum doctorum, dum bene
locutus se noverint, quasi pro equitate inquirere ab
auditoribus suis, utrum in aliquo offenderint: ut
eo modo laudem ab eis extorqueant.

CAPUT PRIMUM.

IN locutionibus suis hoc arrogantes vi-
ri habere inter alia proprium solent,
quòd ab auditoribus suis ne quid for-
tasse inordinatum dixerint, tunc requi-
runt, cum se laudabiliter aliquid dixisse cognos-
cunt. Hæc videlicet faciunt, non quòd de dictis suis
ambigant, sed quòd ab audientium iudicio favores
querant. Nam inveniri facile poterit, quo animo
percunctantur, si quisquam cum eorum bona lau-
dat, etiam mala reprehendat. Certum quippe est,
quia sicut instantur laudibus, ita correptionibus in-
flammanur; & à quolibet se vel justè reprehendi
despiciunt, moxque in malis suis fomitem defensionis
exquirunt. Quomodo ergo de bonis suis humi-
liter ambigunt, qui mala sua defendere etiam per-
versè moluntur? Ille est enim verè humilis in bo-
nis, qui non est defensor in malis. Nam qui de ma-
lis suis arguitur, & contra verba arguentis accen-
ditur, quando de bonis suis quasi humiliter titubat,
per humilitatis vocem ornari appetit, non doceri.
Eliu itaque vitam arrogantium signans, postquam
multa interna & sublimia intulit, ecce in verbis for-
mam humilitatis assumit, & æquitate proposita, sub
quadam discipulatus imagine beatum Job alloqui-
tur dicens: [*Quia ego locutus sum ad Deum, te*
quoque non prohibebo. Si erravi, tu doce me: si iniqui-
tatem locutus sum, ultra non addam.] Sicut sæpe
contingit ut bona loquantur & mali, multa Eliu
fortia paulò superius se dixisse meminerat, & secu-
rus idcirco ne fortasse erraverit, requirebat. Neque
enim requireret, si se errasse credidisset. Est namque,
ut dixi, propria arrogantium fraus, ut tunc de er-
rore requirere studeant, quando se noverint non
errasse. Qui rursus requirere, vel argui de errore

despiciunt, si quando se errasse veraciter præco-
gnoscunt. Non enim esse, sed videri humiles appe-
tunt; & tunc requirendo speciem humilitatis afflu-
munt, quando de ipsa magis requisitione laudan-
tur. Sed quia omnino difficile est, ut elatio quæ re-
gnat in corde, non erumpat in voce; auditores ar-
rogantium si eorum dicta paulisper taciti expectant
atque considerant, citius corda illorum subsequen-
tia verba manifestant. Diu quippe morari non pos-
sunt in ipsa humilitatis imagine, quam specietenus
sumunt. Superbis enim mentibus humilitas alta
est, & cum ejus formam conscendere ambiunt, las-
fatis animi gressibus quasi à clivosis atque asperis
itineribus dilabuntur. Alienum est scilicet, quod
videri appetunt, & idcirco ejus imagini diu inhe-
rere nequaquam possunt. Grave pondus æstimant,
cum eam saltem specietenus portant, & quousque
hanc abjiciant, vim quamdam in corde patiuntur:
quia videlicet elationis usus malè dominantis deser-
viunt, atque ejus imperio semetipsos quales sint
prodere compelluntur, ne diu possint videri quod
non sunt. Unde Eliu quoque postquam de errore
doceri se petiit, postquam iniquitatem non se ultra
locuturum promisit, subito ab humilitatis specie ad
verba tumida * excusationis exilivit. Nam subdi-
dit, dicens: [*Numquid à te Deus expetit eam, quia*
displicuit tibi?] Ac si diceret: Ego coram Domino
rationes positurus sum, cur modò iniquitas mea à
te reprehenditur, quæ constat quòd in iudicio à te
non requiritur.

Quod sancti humanum iudicium non timeant, sed di-
vinum: cum e contrario superbi iudicium Dei non
metuant, & ab hominibus iudicari erubescant.

CAPUT II.

RETI viri cum injustè ab hominibus impetun-
tur, ad supernum iudicium recurrunt. Unde &
ab eodem ad beatum Job dicitur: *Ecce in celo testis*
meus, & conscius meus in excelsis. Et quia ei placere
summpere cupiunt, ejus solius testimoniù requirunt.